

Nestkastenverslag van de Kennemerduinen.1. Onderzochte gebieden 1977.

Jachtduin	:	27 mezenkasten 6 gekraagde roodstaartkasten 1 vliegenvangerkast
Spinnekoppevlak	:	2 vliegenvangerkasten
Dronkendel	:	1 mezenkast
Klein-Doornen	:	13 mezenkasten
Zeeveld	:	15 mezenkasten 1 boomkruiperkast
Lage Zeeveld	:	11 mezenkasten 4 boomkruiperkasten
Trommel	:	7 mezenkasten
Koevlak	:	4 mezenkasten

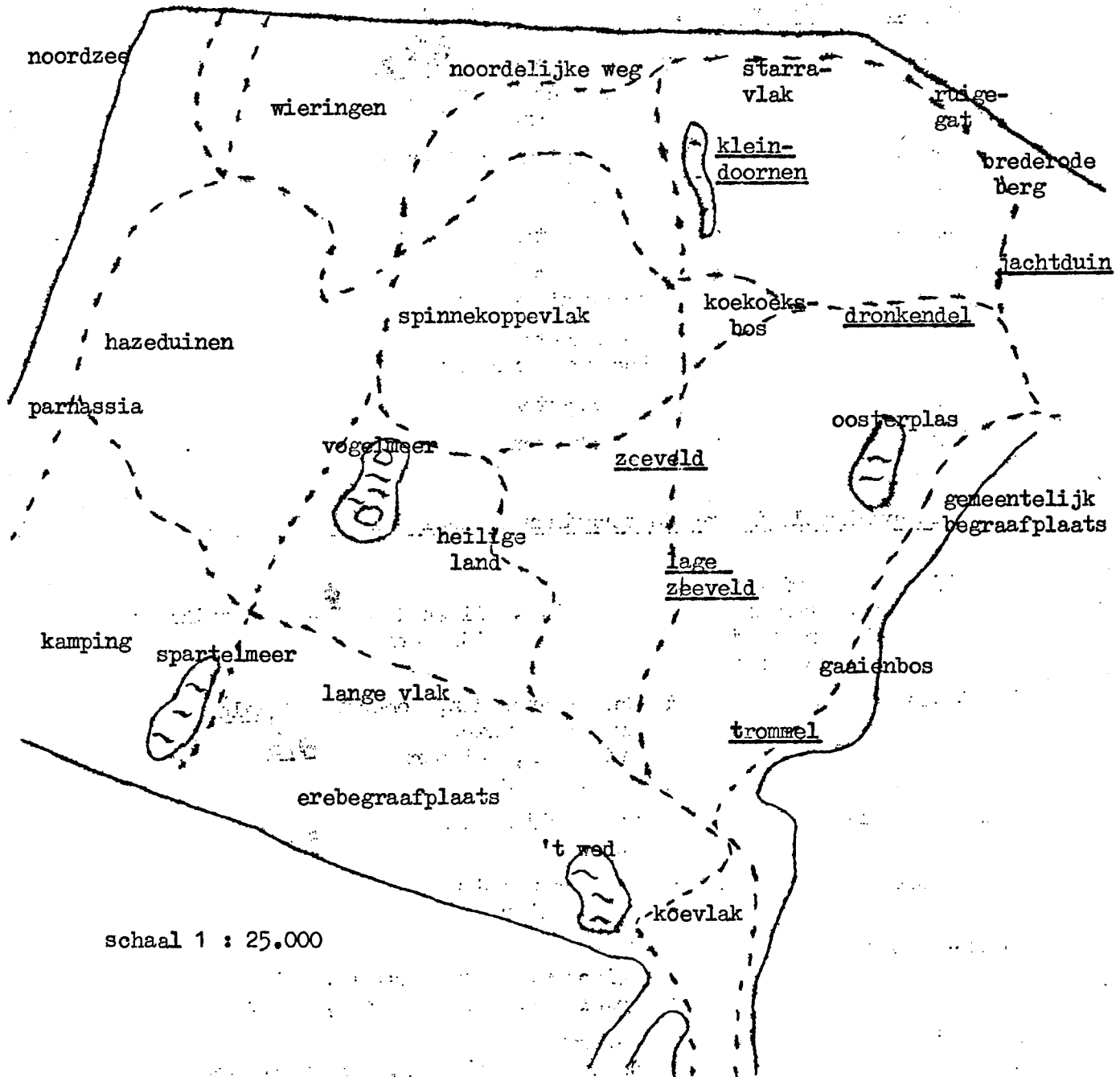
2. Globale synchorologie van de terreinen (schaal volgens Tansley)

waarbij : d = dominant
a = abundant
f = frequent
o = occasioneel

N.B. Alleen de boom- en struiklagen zijn vermeld.

Jachtduin	:	d Corsicaanse den, Zomereik (ook a) a Zwarte populier f Duindoorn, Meidoorn o Berk, Vlier
Spinnekoppevlak	:	a Oostenrijkse den o Berk
Dronkendel	:	a Corsicaanse den o Berk, Vlier
Klein-Doornen	:	a Berk f Meidoorn, Kardinaalsmuts, Vlier o Vogelkers, Gelderse roos, Lijsterbes
Zeeveld	:	a Zomereik f Duindoorn, Meidoorn, Kardinaalsmuts o Berk, Oostenrijkse den, Vlier
Lage Zeeveld	:	a Abeel f Meidoorn, Duindoorn, Kardinaalsmuts o Corsicaanse den
Trommel	:	a Berk f Zomereik, Esdoorn, Kardinaalsmuts, Duindoorn, Meidoorn
Koevlak	:	a Zomereik f Kardinaalsmuts

Overzichtskaart : Het nationale park "De Kennemerduinen".

Oppervlakten onderstreepte gebieden:

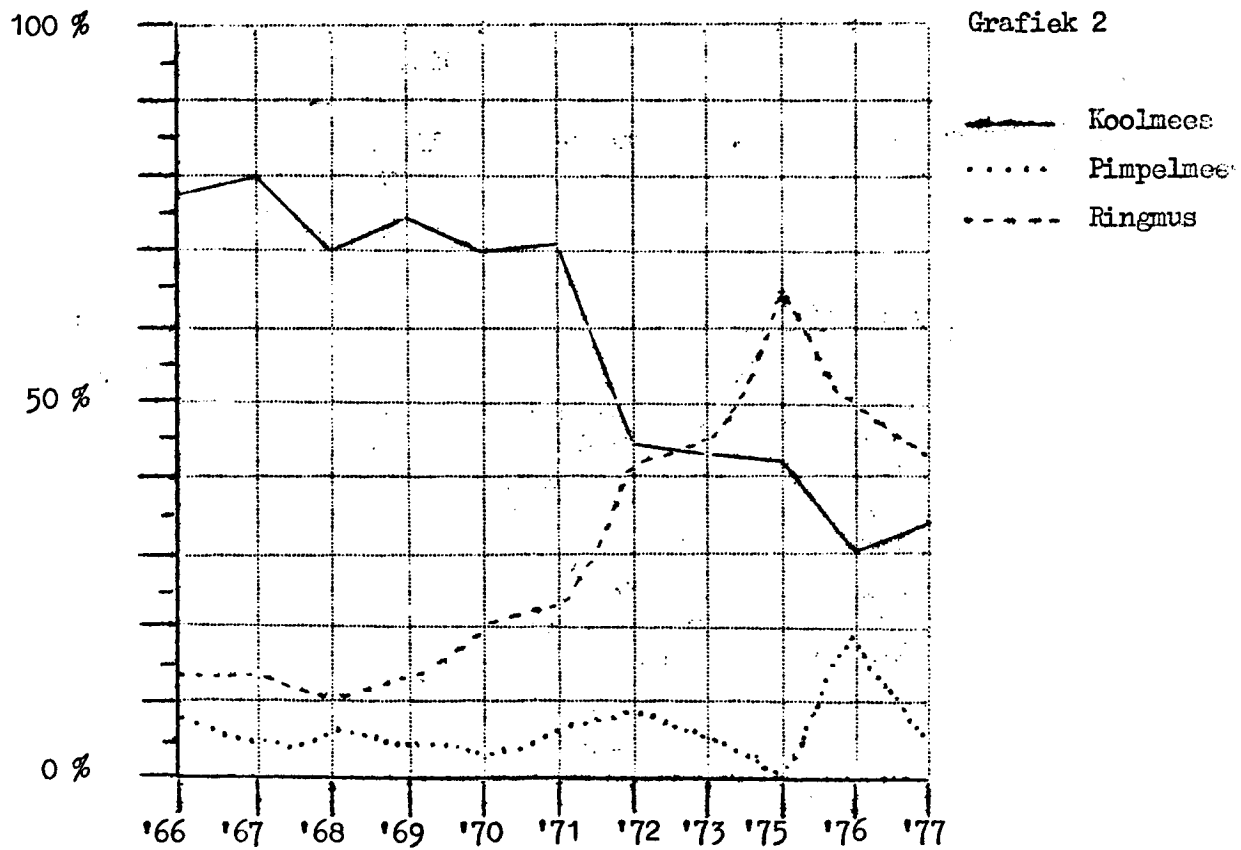
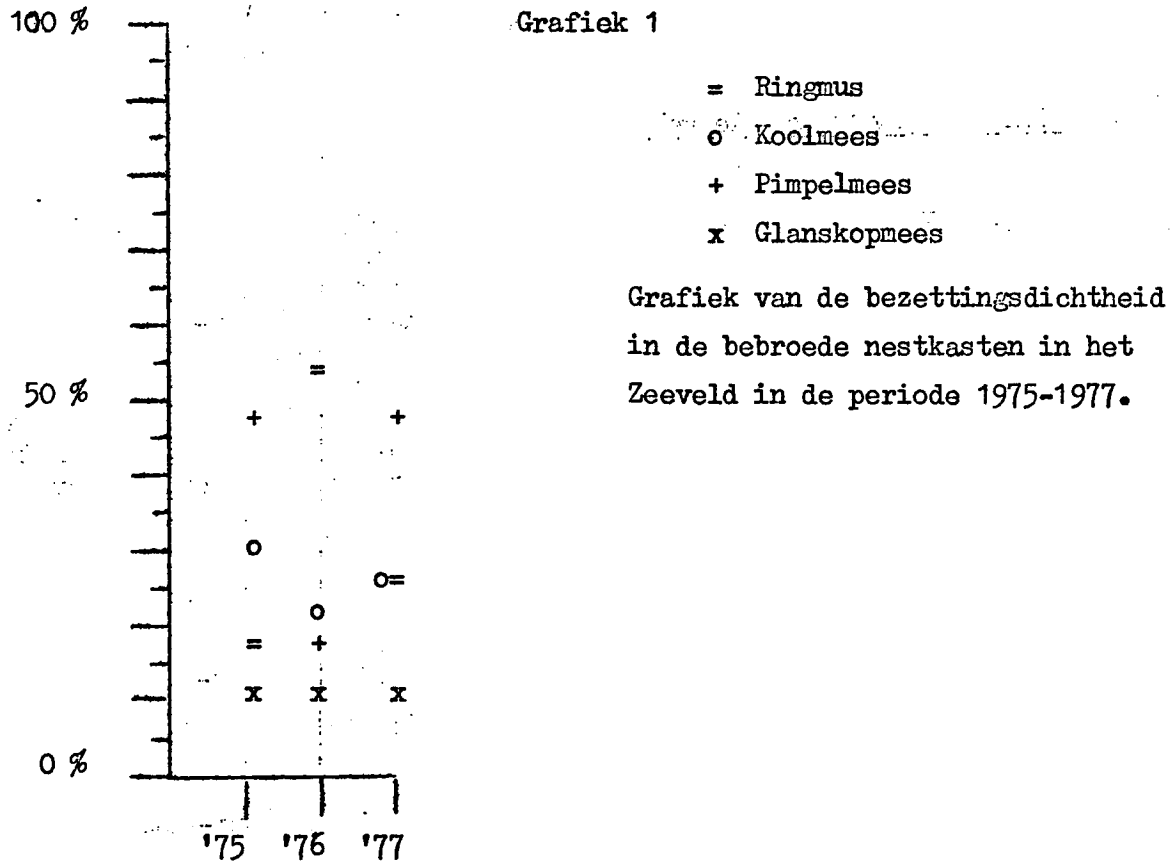
jachtduin	: ± 8 ha.
trommel	: ± 1 ha.
klein-doornen	: ± 8 ha.
zeeveld	: ± 6 ha.
lage-zeeveld	: ± 1 ha.
dronkendel	: ± 1 ha.

3. Technise gegevens van de gebruikte kasten

- a. Mezenkast : 1. rond model : a. vlieggat: 32 mm, b. vlieggat: 27 mm
 hoogte: 24 cm
 diameter: 14,5 cm
 materiaal: hout-beton
- vierkant model : 2. vlieggat: 27 mm 3. vlieggat: 32 mm
 hoogte: 26 cm hoogte: 23 cm
 breedte: 13 cm breedte: 12 cm
 lengte: 14 cm lengte: 11 cm
 materiaal: hout materiaal: hout
- b. Roodstaartkast : 4. Zelfde als mezenkast no. 1, alleen met ovaal vlieggat
- c. Boomkruiperkast : 5. rond model : vlieggat: 7,2 cm
 hoogte: 25 cm
 diameter: 16 cm
 materiaal: hout-beton
- d. Vliegenvangerkast : 6. rond model : vlieggat: 10,7 cm
 hoogte: 17 cm
 diameter: 14 cm
 materiaal: hout-beton
- e. Uilenkast : 7. rond model : vlieggat: 12 cm
 hoogte: 37 cm
 diameter: 24 cm
 materiaal: hout-beton
- f. Spechtenkast : 8. rechthoek-model: vlieggat: 6 cm
 hoogte: 56 cm
 breedte: 17 cm
 lengte: 17 cm

4. Bezetting van de kasten

1. 68 eks.	Ringmus (<i>Passer montanus</i>)	28 %
	Koolmees (<i>Parus major</i>)	31 %
	Pimpelmees (<i>Parus caeruleus</i>)	15 %
	Glanskopmees (<i>Parus palustris</i>)	2 %
	Gekraagde roodstaart (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>)	2 %
2. 10 eks.	Koolmees (<i>Parus major</i>)	20 %
	Pimpelmees (<i>Parus caeruleus</i>)	20 %
	Glanskopmees (<i>Parus palustris</i>)	10 %
3. 4 eks.	Koolmees (<i>Parus major</i>)	100 %
4. 6 eks.	Koolmees (<i>Parus major</i>)	100 %
5. 5 eks.	Koolmees (<i>Parus major</i>)	100 %
6. 3 eks.	niet bebroed	
7. 7 eks.	Eekhoorn (<i>Sciurus vulgaris</i>)	72 %
	Torenvalk (<i>Falco tinnunculus</i>)	14 %
8. 1 eks.	Eekhoorn (<i>Sciurus vulgaris</i>)	

Grafiek van de Koolmees, Pimpelmees en Ringmus in het Jachtduin in de periode 1966-1977, behalve 1974 (geen gegevens).

5. Diversiteit van de nestkastbezitters.

In de afgelopen 11 jaar dat er in "De Kennemerduinen" nestkastonderzoek wordt gedaan hebben er 7 soorten vogels in de nestkasten gebroed. Hieronder volgt een overzicht.

1. Koolmees (*Parus major*) : Sinds 1966 domineerde deze vogel altijd in de nestkasten, maar te gevolge van de "ringmussenexplosie" in 1972 is deze soort sterk achteruit gegaan.
2. Pimpelmees (*Parus caeruleus*) : Heeft altijd in lage aantallen gebroed in de nestkasten.
3. Glanskopmees (*Parus palustris*) : Deze relatief zeldzame broedvogel heeft in 1967 één nestkast bezet, in 1975 twee, in 1976 twee en in 1977 drie nestkasten. Deze soort is een half-holenbroeder en daarom niet uitsluitend op holtes in bomen en nestkasten aangewezen.
4. Ringmus (*Passer montanus*) : Behalve bij het Jachtduin breidt deze soort zich niet zo snel uit. In het Zeeveld en Klein-Doornen blijft de soort vrij constant.
5. Gekraagde roodstaart (*Phoenicurus phoenicurus*) : Deze half-holenbroeder was in de periode 1971-1976 afwezig als broedvogel in de nestkasten. Voor 1971 waren er altijd wel 1 of 2 paartjes aanwezig. In 1977 heeft er weer één in het Jachtduin gebroed en één broedpaar deed een poging in het Klein-Doornen, maar werd verjaagd door een Ringmus na één ei gelegd te hebben.
6. Boomklever (*Sitta europaea*) : Deze zeldzame broedvogel van "De Kennemerduinen" heeft slechts twee maal in een nestkast gebroed, n.l. in 1968 en in 1970: beide malen in het Jachtduin.
7. Torenvalk (*Falco tinnunculus*) : Deze roofvogel heeft in 1977 in een wilenskast gepoogd een broedsel groot te brengen. Een Eekhoorn heeft helaas het broedsel doen mislukken, door de bouw van een nest erbovenop. De Torenvalk had 5 eieren.

6. Eerste-ei-data

Hieronder volgen de eerste-ei-data over de jaren '66, '67, '68, '75, '76, '77.

1966	Koolmees	: 30 april
	Pimpelmees	: 30 april
	Ringmus	: 6 mei

1967	Koolmees	: 25 april
	Pimpelmees	: 21 april
	Ringmus	: 19 april
	Gekraagde roodstaart	: 9 mei
1968	Koolmees	: 21 april
	Pimpelmees	: 22 april
	Ringmus	: 24 april
	Boomklever	: 21 april
	Gekraagde roodstaart	: onbekend
1975	Koolmees	: 21 april
	Pimpelmees	: 20 april
1976	Koolmees	: 19 april
	Pimpelmees	: 18 april
	Glanskopmees	: 17 april
1977	Koolmees	: 7 april
	Pimpelmees	: 21 april
	Glanskopmees	: 18 april
	Ringmus	: 1 mei
	Gekraagde roodstaart	: 6 mei

7. Bezettingsdichtheid (zie hiervoor de grafieken 3 en 4 voor Jachtduin en het Zeeveld.

De bezettingsdichtheid in het Jachtduin in de periode 1966 - 1977 is rond de 80 %. In het Zeeveld in de periode 1975 - 1977 lag de dichtheid rond de 70 %.

Opvallend is, dat de broedselgrootte bij de Koolmees en de Pimpelmees nauwelijks afhankelijk is van de populatiedichtheid. De Pimpelmees blijkt minder te gaan leggen, bij een grotere populatiedichtheid.

$$\text{Bezettingsdichtheid} = \frac{\text{het aantal bezette nestkasten}}{\text{het aantal beschikbare nestkasten}} \times 100 \%$$

$$\text{Populatiedichtheid} = \text{het aantal broedende paren per hectare (bebost) terrein.}$$

8. Opbouw nestkastbezetting

Zie hiervoor grafiek 1 en 2

9. Reproductie

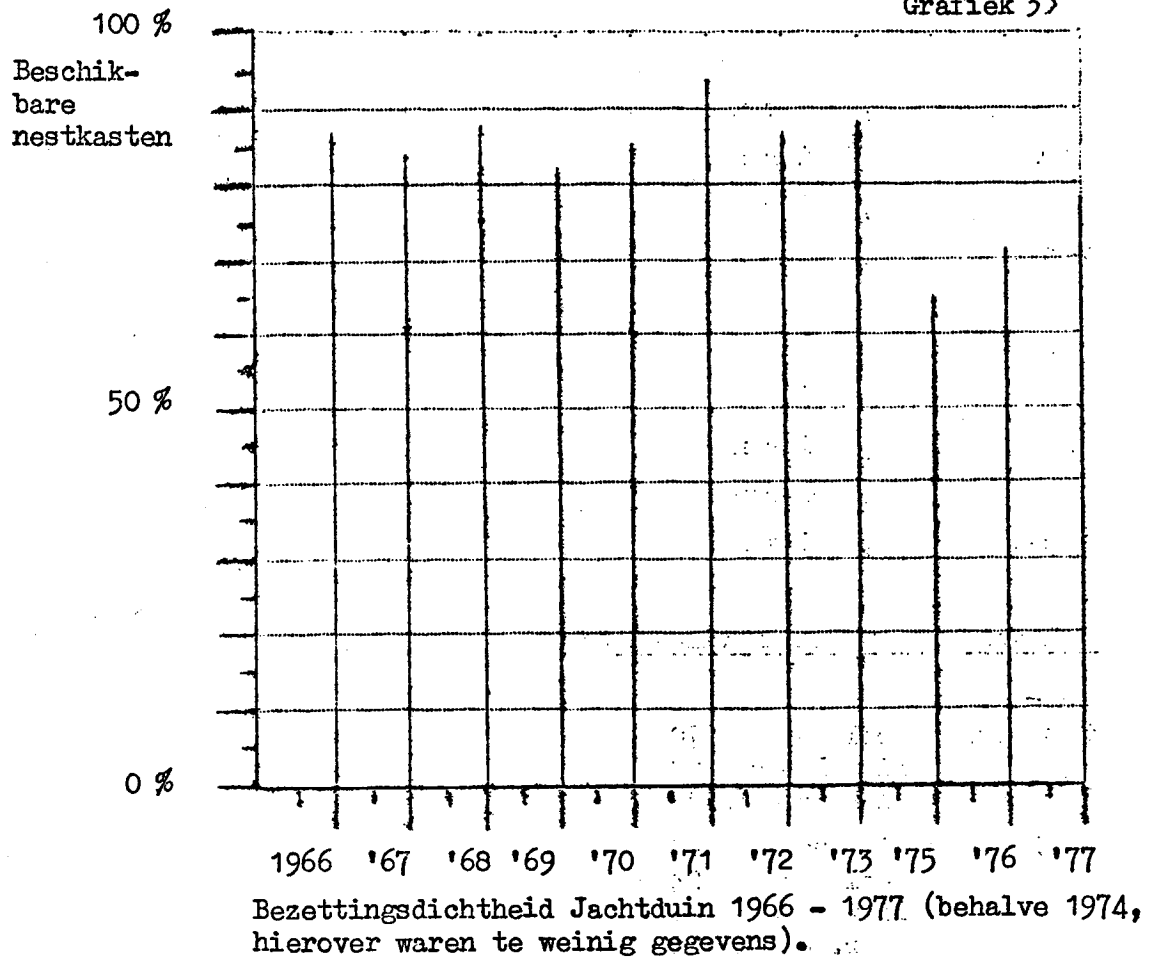
De gemiddelde reproductie per vogel in 1977 per terrein:

eerste broedsels

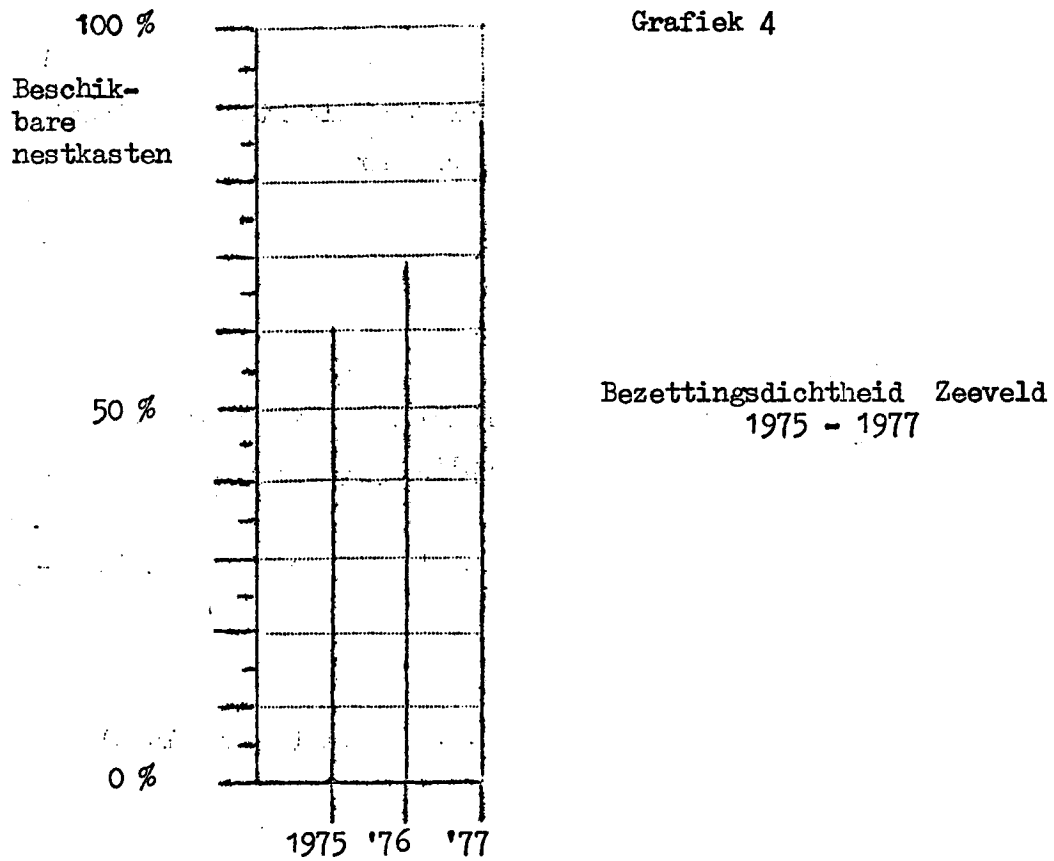
Jachtduin : 4,8 eieren

Trommel : 6,0 eieren

Grafiek 3

Grafiek 4

Zeeveld	:	7,4 eieren
Lage Zeeveld	:	7,9 eieren
Koevlak	:	8,0 eieren
Klein-Doornen	:	8,0 eieren

tweede broedsels

Jachtduin	:	5,2 eieren
Lage Zeeveld	:	6,2 eieren
Koevlak	:	7,9 eieren
Klein-Doornen	:	6,0 eieren

10. Relatie mezen, Ringmussen en vlieggat

vlieggat 27 mm	:	Koolmees	70 %
		Pimpelmees	20 %
		Glanskopmees	10 %
32 mm	:	Ringmus	64 %
		Koolmees	24 %
		Pimpelmees	8 %
		Gekr. roodstaart	4 %
35 mm	:	Koolmees	100 %

11. Uilenkasten

Zeven uilenkasten waren in 1974 aangekocht, maar door slechte communicatie pas in 1977 opgehangen en wel in de volgende terreinen:

Koekoeksbos	1 kast
Koevlak	1 kast
Gaaienbos	1 kast
Oosterplas	1 kast
Spinnekoppevlak	1 kast
Jachtduin	2 kasten

Hierbij moet nog worden opgemerkt dat de uilenkasten pas in februari 1977 voor het eerst zijn opgehangen en dat dit eigenlijk al te laat in het jaar is omdat de Bosuil vaak begin maart al eieren heeft.

Mogelijk kan daarom de lage bezetting te wijten zijn aan o.a. het late op- hangen van de kasten.

Bijlage:

Overzicht uilenstand in "De Kennemerduinen": N.B. Bosuil (*Strix aluco*)

Begraafplaats Bergweg	1 broedpaar
Brederode Berg	1 broedpaar

Starrevlak	1 broedpaar
Zeeveld	1 broedpaar
Lage Zeeveld	1 broedpaar
Ere-begraafplaats	1 broedpaar
Koevlak	1 broedpaar
Oosterplas	1 broedpaar

De Ransuil (*Asio otus*):

Slechts op twee plaatsen aanwezig n.l. het Staarevlak (1 broedpaar) en het Koekoeksbos (1 broedpaar).

De Steenuil (*Athene noctua*)

De Steenuil is helaas al jaren geen broedvogel meer, in tegenstelling tot enige berichten daaromtrent.

Resultaat Uilenkasten

Koekoeksbos	: Eekhoorn (<i>Sciurus vulgaris</i>)
Koevlak	: " "
Gaaienbos	: leeg
Oosterplas	: leeg
Spinnekoppevlak	: Eekhoorn (<i>Sciurus vulgaris</i>)
Jachtduin	: " "
	Torenvalk (<i>Falco tinnunculus</i>)
	nadien Eekhoorn

Toelichting Jachtduin:

In de uilenkast langs de Noordelijke weg ter hoogte van het Ruige Gat, werd op 28 juni 1977 een eekhoornnest aangetroffen bovenop een nest van een Torenvalk. Deze Torenvalk had 5 eieren gelegd.

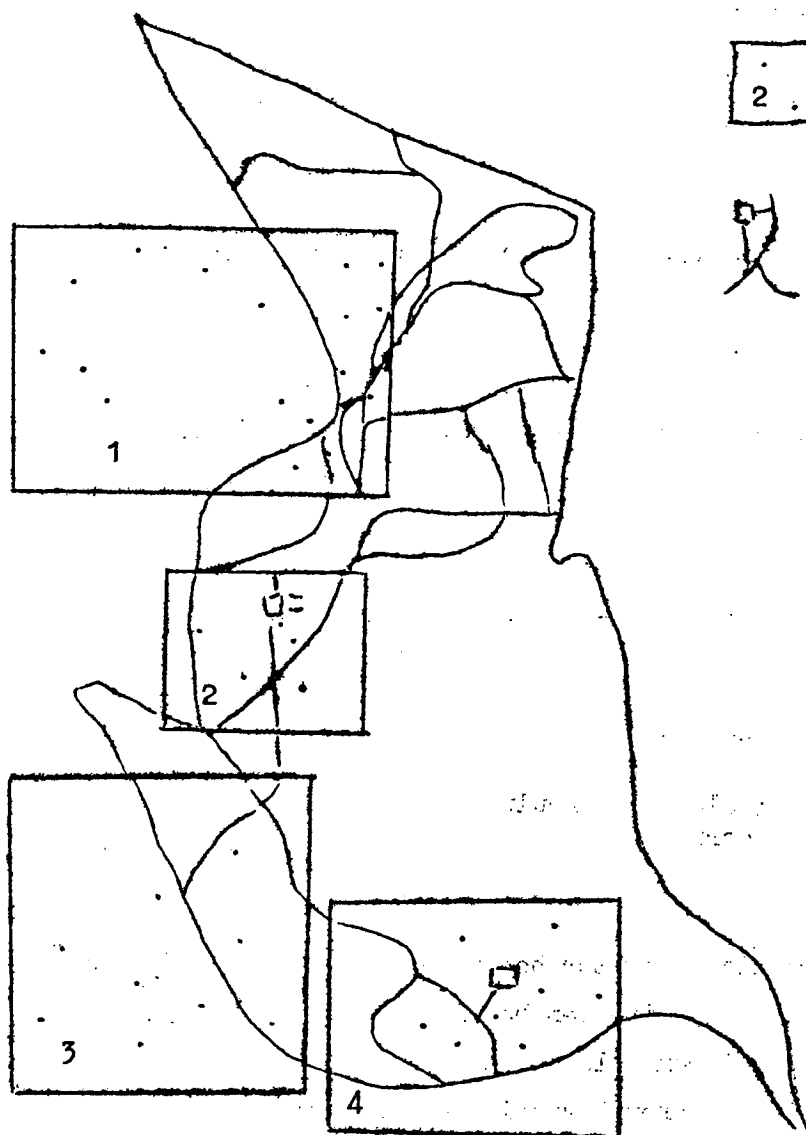
(n.b. : De schalen van deze eieren waren bevredigend van dikte)

Resultaat in procenten:

Eekhoorn (<i>Sciurus vulgaris</i>)	: 72 %
Torenvalk (<i>Falco tinnunculus</i>)	: 14 %
Niet bezette kasten	: 28 %

12. Ringmus (*Passer montanus*) als nestkastbroeder in het Jachtduin in de periode 1966 t/m 1973.

Deze vogelsoort bezet in "De Kennemerduinen", evenals in b.v. Meijendel, steeds meer nestkasten. Soms bouwt deze soort zelfs zijn nest boven op die van de Koolmees, Pimpelmees of Gekraagde roodstaart. De toename van deze vogel in het Jachtduin is waarschijnlijk ook de oorzaak van de teruggang van de Koolmees in de nestkasten. Daarom is nagegaan in de periode 1966-

Groep van nestkasten
(• = nestkast)

wegen met bebouwing

1973 hoe deze eerst relatief zeldzame broedvogel zich in het Jachtduin verspreid heeft.

Jachtduin 1966 t/m 1973

De nestkasten zijn in groepen van 1 t/m 4 verdeeld.

In de periode 1966-1971 heeft de Ringmus alleen in de nestkasten gebroed rond de beide woningen, de Vinkenbaan en het Jachtduin (2 en 4). In 1966 broedden er slechts drie Ringmussen in de nestkasten; 1 eks. in 4, 2 eks. in 2.

In gebied 2 bezette deze soort in 1971 alle 5 nestkasten, in 1971 waren er in gebied 4 vijf nestkasten bezet door de Ringmus.

Omdat in 2 alle nestkasten in 1971 bezet waren, moesten de "jonge" Ringmussen ergens anders een geschikte holte vinden, zodat ze vooral in gebied 1 terecht kwamen. Deze "kolonisatie" ging wel ten koste van de Koolmees.

opm. De Ringmus kan een sociaal dier genoemd worden omdat hij overal in groepjes broedt, er broeden vrijwel geen solitaire paren.

13. Overige beknopte fauna in de kasten

Aan het eind van het broedseizoen trekken de nestkasten grote aantallen insecten en andere makro-fauna. Zo kan het voorkomen, dat als een Ringmus laat een tweede broedsel heeft, dat over de jonge vogels spinnen lopen.

De volgende dieren werden o.a. aangetroffen:

Oorwurm (Dermaptera), Wolfspin (Licosidae), Hommel (Apoidae), Nachtvlinder (Heterocera), Gewone doodgraver (Necrophorus vespillo).

In het Lage-Zeeveld had een Rosse woelmuis (Clethrionomys glareolus Schreber) onder een mezenest zijn hol.

14. Adviezen m.b.t. nestkastonderzoek

1. Er zouden meer selektieve kasten moeten komen, zoals kleinere maten en kleinere vlieggaten, om zo algemenere soorten te beperken en zeldzamere soorten een kans te geven zich uit te breiden (b.v. Glanskopmees).

2. De uilenkasten van hout-beton zijn helaas erg populair bij Eekhoorns.

(zie punt 11). Nog steeds wordt gezocht naar alternatieven; suggesties

- zijn o.a.:
- a) Het kasttype voor uilen in de Amsterdamse Waterleidingduinen welke daar wordt gebruikt. Deze blijken goed te voldoen. Hierbij kan worden opgemerkt dat geringde pulli uit de AW-Duinen regelmatig worden aangetroffen in "De Kennemerduinen".
  - b) Bollenmanden voor uilen, zoals is toegepast in het Noordhollands-Duinreservaat (E.Kortenoever).
  - c) Kunsthorsten i.v.m. het beter accepteren van nestelgelegenheid. Tevens zullen Ransuil en roofvogels gebruik kunnen maken van dergelijke kunsthorsten.

3. Voor met name de Torenavalk, is het gewenst om enkele specifieke torenvalk-kasten op te hangen. Wellicht is het interessant om in het noordwestelijk deel van "De Kennemerduinen", dicht bij de zeereep enkele kasten op palen aan te brengen, daar er regelmatig Torenavalken worden waargenomen (meded. J. Schouten).

4. Getracht zou kunnen worden regelmatig contact te onderhouden met o.a. het nestkastonderzoek in Meijendel (Drs. C.W. Stam), Amsterdamse Waterleidingsduinen (Dhr. H. Vader) en het Noordhollands-Duinreservaat (Dhr. E. Kortenoever), teneinde tot een uniforme opzet en uitvoering van onderzoek te komen.

J.v.d.Helm.